

MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Bogdan Borusewicz

Warszawa, dnia 7 lutego 2014 r.

*S₂
na posiedzeniu KPCRP
14.02.2014*

Pan
Michał Seweryński
Przewodniczący
Komisji Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji

Na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 10 Regulaminu Senatu zlecam Komisji rozpatrzenie problemów wynikających z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415) i z praktyki orzeczniczej sądów związanej z realizacją tej ustawy, w zakresie wynikającym z informacji o działalności Rzecznika Praw Obywatelskich w roku 2012 wraz z uwagami o stanie przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela i ewentualne przygotowanie inicjatywy ustawodawczej, w celu wykonania wniosków wynikających z tej informacji.

Załączam dotyczącą tej sprawy informację prawną Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu RP.

SZEF KANCELARII SENATU

Ewa Polkowska

45/14

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 7. 02. 14.

nr. 530 podpis. Berent

KPCPP W. Obertus
SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 7. 02. 14.
nr. 777 podpis. M

Warszawa, dnia 6 lutego 2014 r.

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu RP

Przesyłam Panu informację prawną Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu RP dotyczącą problemów wynikających z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415) i z praktyki orzeczniczej sądów związanej z realizacją tej ustawy, w zakresie wynikającym z informacji o działalności Rzecznika Praw Obywatelskich w roku 2012 wraz z uwagami o stanie przestrzegania wolności i praw człowieka i wynikającego z korespondencji między Rzecznikiem Praw Obywatelskich i Ministrem Sprawiedliwości.

Stanowi ona materiał pomocniczy, mający służyć przygotowaniu inicjatywy ustawodawczej Senatu RP, w celu wykonania wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich.

Uprzejmie proszę o nadanie sprawie odpowiedniego biegu.

z wyrazami szacunku

**INFORMACJA PRAWNA
W SPRAWIE KOMPENSATY PAŃSTWOWEJ
PRYZNAWANEJ OFIAROM PRZESTĘPSTW W POLSCE**

Przedmiotem niniejszej informacji, są problemy wynikające z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415) i z praktyki orzeczniczej sądów związanej z realizacją tej ustawy, w zakresie wynikającym z informacji o działalności Rzecznika Praw Obywatelskich w roku 2012 wraz z uwagami o stanie przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził poważny niepokój, wynikający z obserwacji efektywności wykonywania przedmiotowej ustawy i stwierdził, że ustawa o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, nie tylko nie gwarantuje skutecznej pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, ale często powoduje tzw. wtórną wiktymizację tych osób.

I. Obowiązujący stan prawny

Przepisy ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw spotkały się w praktyce i w doktrynie z jednolicie niepocholebną opinią, prowadząc w konkluzji do twierdzenia o potrzebie bądź to daleko idącej nowelizacji, bądź opracowania całej ustawy na nowo.

Z przeprowadzonych badań na temat działania ustawy, ogłoszonych po raz pierwszy podczas konferencji, która odbyła się w Prokuraturze Generalnej w dniu 22 lutego 2012 r. wynika, że sądy rozpatrywały (w latach 2005-2009) rocznie ok. 96 wniosków, przyznając kompensatę w ok. 30 sprawach.

Przewidywane na ten cel w ustawie budżetowej środki w wys. 70 mln. zł wykorzystywane były w 0, 2% przewidywanej sumy.

Takie efekty realizacji przepisów ustawy wynikały z licznych nieprawidłowości postępowań prowadzonych w tych sprawach.

Do najpoważniejszych słabości rozwiązań przyjętych w ustawie zaliczyć należy:

- 1) brak możliwości złożenia wniosku o przyznanie kompensaty przez osobę najbliższą, w sytuacji, gdy ofiara w wyniku przestępstwa stała się całkowicie niesprawna, a jednocześnie nie jest ubezwłasnowolniona;
- 2) brak możliwości uzyskania zaliczki na pokrycie kosztów związanych z usuwaniem szkód powstałych wskutek przestępstwa i preferowanie osób zamożnych, poprzez żądanie uprzedniego wydatkowania kwot i przedstawiania sądowi rachunków już zrealizowanych świadczeń;
- 3) zastosowanie do dochodzenia kompensaty drogi postępowania cywilnego (nieprocesowego), co w praktyce kończy się długotrwałym prowadzeniem spraw w trybie procesowym (od 7 miesięcy do 3,5 roku);
- 4) zbyt krótki termin na złożenie wniosku o kompensatę;
- 5) zbyt niskie kwoty przyznawanych kompensat i niejednolitość orzekanych kwot w podobnych przypadkach, co wynikać może z braku taryfikatora świadczeń oraz braku dolnej granicy kompensaty, w efekcie, bardzo często koszty postępowania znacznie przekraczają wartość przyznanej kompensaty.

II. Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw Obywatelskich uważa, że wskazane jest zweryfikowanie trybu przyznawania kompensaty państwowej. W szczególności poprzez wprowadzenie administracyjnego trybu postępowania oraz podejmowanie rozstrzygnięć w formie decyzji.

Druga z propozycji zmierza do rozważenia wprowadzenia taryfikatora określającego wysokość kompensaty dla poszczególnych rodzajów szkód oraz takiej wysokości kompensaty, której dolna granica zapewniłaby adekwatność kompensaty w stosunku do doznanej straty i nie naruszała godności osoby pokrzywdzonej przestępstwem (zdarzały się orzeczenia przyznające kompensatę w kwocie 120 zł). Konieczne jest również podniesienie maksymalnej wysokości kompensaty, która od 2005 r. jest określona sztywno na poziomie 12 tys. zł.

Kolejną z korzystnych dla pokrzywdzonych zmian powinno być, zdaniem Rzecznika, przyznanie prawa do uzyskania zaliczki na pokrycie kosztów bezpośrednio związanych z usuwaniem powstałych wskutek przestępstwa szkód, w tym zwłaszcza kosztów leczenia.

Konieczne jest również wydłużenie terminu do złożenia wniosku o przyznanie kompensaty oraz wprowadzenie instytucji przewrócenia terminu do złożenia wniosku w uzasadnionych przypadkach.

Ostatnią z ważnych zmian winno być przyznanie uprawnienia do złożenia wniosku członkom rodziny pokrzywdzonego, który z uwagi na stan zdrowia nie jest w stanie samodzielnie domagać się kompensaty, tak by nie zachodziła konieczność ubezwłasnowolnienia takiej osoby, w celu dokonania za nią stosownych czynności.

III. Toczące się prace legislacyjne

Prezentując opisane wyżej kwestie Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał się trzykrotnie, w pismach z dnia 3 lipca 2012 r., 26 lutego 2013 r. oraz 19 sierpnia 2013 r. do Ministra Sprawiedliwości ze wskazaniem na szczególnie pilną potrzebę nowelizacji ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw.

Minister Sprawiedliwości podzielał pogląd o niewielkim w praktyce wykorzystywaniu ustawy poinformował, że w ministerstwie podjęto wstępne prace zmierzające do opracowania projektu założeń projektu ustawy, jednak prace te nie znalazły się do końca 2013 r. w harmonogramie prac legislacyjnych Rady Ministrów.

Projekty zmian ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, pojawiały się w Sejmie V i VI kadencji (odpowiednio druki nr 1841 i nr 402) pod jednobrzmiącymi tytułami: ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych oraz niektórych innych ustaw, nie zostały jednak przyjęte przez Sejm.

IV. Konkluzje

Rozpatrując stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich Senat powinien z aprobatą odnieść się do przedstawionych w przedłożeniu zagadnień.

Senat winien podjąć prace zmierzające do wypracowania projektu ustawy, w którym uwzględni wszystkie przedstawione wyżej uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich oraz inne zgłaszane w doktrynie uwagi, takie jak możliwość przywracania terminu do wniesienia wniosku, możliwość składania wniosku w formie elektronicznej, uzależnienie możliwości wnioskowania o kompensatę nie od obywatelstwa lecz od miejsca stałego zamieszkania pokrzywdzonego, zmiany treści art. 7 w zakresie w jakim pozbawia prawa do kompensaty

ofiary przestępstwa w sprawie, gdy postępowanie zostało umorzone albo wydano wyrok uniewinniający i inne, mniej może istotne, o charakterze techniczno-prawnym.

Beata Mandylis
Główny legislator

Dyrektor

Roman Kapeliński